

במדבר פרק כא

(ד) וַיִּסְעוּ מֵהַר הָהָר דָּרָךְ יָם סוּף לְסַבֵּב אֶת אֶרֶץ אֲדוּם וַתִּקְצַר נַפְשׁ הָעָם בְּדָרָךְ : (ה) וַיְדַבֵּר הָעָם בְּאַלְהֵים וּבַמֶּשֶׁה לְמָה הֶעֱלִיתֵנוּ מִמִּצְרַיִם לָמוֹת בְּמִדְבָּר כִּי אֵין לָחֵם וְאֵין מַיִם וְנַפְשֵׁנוּ קָצָה בְּלָחֵם הַקֶּלֶקֶל : (ו) וַיִּשְׁלַח יְקֹנֵק בְּעַם אֶת הַנְּחָשִׁים הַשָּׂרְפִים וַיִּנְשְׁכוּ אֶת הָעָם וַיָּמָת עִם רַב מִיִּשְׂרָאֵל : (ז) וַיָּבֵא הָעָם אֶל מֹשֶׁה וַיֹּאמְרוּ חֲטָאנוּ כִּי דִבְרָנוּ בִּיקְנֹק וּבַד הַתַּפְּלַל אֶל יְקֹנֵק וַיִּסַּר מֵעֲלֵינוּ אֶת הַנְּחָשׁ וַיִּתְּפַלֵּל מֹשֶׁה בְּעַד הָעָם : (ח) וַיֹּאמֶר יְקֹנֵק אֶל מֹשֶׁה עֲשֵׂה לָךְ שָׂרָף וְשִׂים אֹתוֹ עַל נֹס וְהָיָה כָּל הַנִּשְׁוֹךְ וְרָאָה אֹתוֹ נָחִי : (ט) וַיַּעַשׂ מֹשֶׁה נְחָשׁ נְחֹשֶׁת וַיִּשְׁמְהוּ עַל הַנֹּס וְהָיָה אִם נִשְׁךְ הַנְּחָשׁ אֶת אִישׁ וְהִבִּיט אֶל נְחָשׁ הַנְּחֹשֶׁת נָחִי : (י) וַיִּסְעוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּחַנוּ בְּאֵבֶת :

רש"י

(ד) **דרך ים סוף** - כיון שמת אהרן ובאה עליהם מלחמה זו חזרו לאחוריהם דרך ים סוף, הוא הדרך שחזרו להם כשנגזר עליהם גזירת מרגלים, שנאמר (דברים א, מ) ויסעו המדברה דרך ים סוף. וכאן חזרו לאחוריהם שבע מסעות, שנאמר (שם י, ו) ובני ישראל נסעו מבארות בני יעקב מוסרה שם מת אהרן. וכי במוסרה מת, והלא בהר ההר מת, אלא שם חזרו והתאבלו עליו והספידוהו כאילו הוא בפניהם. וצא ובדוק במסעות ותמצא שבע מסעות מן מוסרה עד הר ההר : **לסבב את ארץ אדום** - שלא נתנם לעבור בארצו : **ותקצר נפש העם בדרך** - בטורח הדרך שהוקשה להם. אמרו עכשיו היינו קרובים להכנס לארץ ואנו חוזרים לאחורינו כך חזרו אבותינו ונשתחו שלשים ושמונה שנה עד היום, לפיכך קצרה נפשם בעינוי הדרך. ובלשון לע"ז אינקרויט לו"ר [נמאס להם] ולא יתכן לומר ותקצר נפש העם בדרך בהיותו בדרך. ולא פירש בו במה קצרה, שכל מקום שתמצא קצור נפש במקרא מפורש שם במה קצרה, כגון (זכריה יא, ח) ותקצר נפשי בהם, וכגון (שופטים י, טז) ותקצר נפשו בעמל ישראל, וכל דבר הקשה על אדם נופל בו לשון קצור נפש, כאדם שהטורח בא עליו ואין דעתו רחבה לקבל אותו הדבר, ואין לו מקום בתוך לבו לשון שם הצער, ובדבר המטריח נופל לשון גודל, שגדול הוא וכבד על האדם, כגון (זכריה יא, ח) וגם נפשם בחלה בי, גדלה עלי, (איוב י, טז) ויגאה כשחל תצודני, כללו של פירוש כל לשון קצור נפש בדבר, לשון שאין יכול לסובלו הוא, שאין הדעת סובלתו : (ה) **באלהים ובמשה** - השוו עבד לקונו : **למה העליתנו** - שניהם שוים : **ונפשנו קצה** - אף זה לשון קצור נפש ומאוס : **בלחם הקלוקל** - לפי שהמן נבלע באיברים קראוהו קלוקל. אמרו עתיד המן הזה שיתפח במעינו, כלום יש ילוד אשה שמכניס ואינו מוציא : (ו) **את הנחשים השרפים** - ששורפים את האדם בארס שיניהם : **וינשכו את העם** - יבא נחש שלקה על הוצאת דבה ויפרע ממוציאי דבה. יבא נחש שכל המינין נטעמים לו טעם אחד ויפרע מכפויי טובה, שדבר אחד משתנה להם לכמה טעמים : (ז) **ויתפלל משה** - מכאן למי שמבקשים ממנו מחילה שלא יהא אכזרי מלמחול : (ח) **על נס** - על כלונס שקורים פירק"א בלע"ז [מוט] וכן (ישעיה ל, יז) וכנס על הגבעה, (שם מט, כב) ארים נסי, (שם יג, ב) שאו נס, ולפי שהוא גבוה לאות ולראיה קוראו נס : **כל הנשוך** - אפילו כלב או חמור נושכו היה נזוק ומתנונה והולך, אלא שנשיכת הנחש ממהרת להמית, לכך נאמר כאן וראה אותו ראה בעלמא, ובנשיכת הנחש נאמר והביט, והיה אם נשך הנחש את איש והביט וגו', שלא היה ממחר נשוך הנחש להתרפאות אלא אם כן מביט בו בכוונה. ואמרו רבותינו וכי נחש ממית או מחיה, אלא בזמן שהיו ישראל מסתכלין כלפי מעלה ומשעבדין את לבם לאביהם שבשמים היו מתרפאים, ואם לאו היו נמוקים : (ט) **נחש נחשת** - לא נאמר לו לעשותו של נחשת, אלא אמר משה הקב"ה קוראו נחש, ואני אעשנו של נחשת, לשון נופל על לשון :

מלכים ב פרק יח פסוק ד

הוא הסיר את הבמות ושבֵר את המצבות וכתת את האשֶׁרָה וכתת נחש הנחֶשֶׁת אֲשֶׁר עֲשֵׂה מֹשֶׁה כִּי עַד הַיָּמִים הַהֵמָּה הָיוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל מְקַטְרִים לוֹ וַיִּקְרָא לוֹ נְחֹשֶׁת :

מסכת חולין דף ע"ב – ז ע"א

דרש להן מקרא זה : (מלכים ב' י"ח) וכתת נחש הנחשת אשר עשה משה כי עד הימים ההמה היו בני ישראל מקטרים לו ויקרא לו נחשת, אפשר בא אסא ולא ביערו, בא יהושפט ולא ביערו? והלא כל עבודה זרה שבעולם אסא ויהושפט ביערום! אלא מקום הניחו לו אבותיו להתגדר בו, אף אני מקום הניחו לי אבותי להתגדר בו.

משנה מסכת ראש השנה פרק ג משנה ח

והיה כאשר ירים משה ידו וגבר ישראל וגומר (שמות י"ז) וכי ידיו של משה עושות מלחמה או שוברות מלחמה אלא לומר לך כל זמן שהיו ישראל מסתכלים כלפי מעלה ומשעבדין את לבם לאביהם שבשמים היו מתגברים ואם לאו היו נופלין כיוצא בדבר אתה אומר (במדבר כ"א) עשה לך שרף ושים אותו על נס והיה כל הנשוד וראה אותו וחי וכי נחש ממית או נחש מחיה אלא בזמן שישראל מסתכלין כלפי מעלה ומשעבדין את לבם לאביהן שבשמים היו מתרפאים ואם לאו היו נימוקים חרש שוטה וקטן אין מוציאין את הרבים ידי חובתן זה הכלל כל שאינו מחויב בדבר אינו מוציא את הרבים ידי חובתן :

שפת אמת ספר במדבר - פרשת חקת [שנת תרל"ו]

בפסוק עשה לך שרף כו'. במשנה וכי נחש ממית כו' מחי' אלא בזמן שמסתכלין כלפי מעלה ומשעבדין לבם לאביהם שבשמים מתרפאין. וקשה הי' צריך להיות הסתכלות לשמים בלבד למה נחש נחושת. אכן באמת הי' הנחש מסוגל לרפואה זו ששם הקב"ה בו רפואה זו וכמ"ש רמב"ן ז"ל שדרכו של הקב"ה למתוק מר במר לכן אף שדרך הטבע מי שנשוד מכלב ורואה אותו מזיק לו יותר שם הקב"ה כאן להיפוך שע"י הראי' יתרפאו ע"ש. אעפ"כ זה הרצון שבהיותו עוסק ברפואה הגשמי יסתכל ויהי לבו לשמים ע"י שמיישב עצמו וכי נחש מחי' וזה שאמר מסתכלין ומשעבדין לבם. פי' אף שהם רחוקים מעולם העליון ועוסקים בטבע אעפ"כ ישעבדו לבם פי' להסתכל לשמים ולהראות שחפצים לצאת ממאסר עוה"ז והטבע ולהתדבק בו ית'. וזהו עשה לך שרף הוא התלהבות האדם לדבוק בו ית' כנ"ל :

Visit www.atid.org/shiur for audio recordings, Podcasts, or to sign-up to receive sources in advance.
Visit www.WebYeshiva.org to sign up for Rabbi Brovender's fully interactive, online Yeshiva.

Donation and sponsorship opportunities available –
Contact atid@atid.org for information.